

De arrogantie van de hebbers

Professor C. Schuyt zei het mooi in de Volkskrant van 4 oktober jl.: 'Omdat Lubbers, Ruding en Deetman zo nodig hun karwei moesten afmaken, mogen talloze mensen in Nederland opeens hun eigen karwei niet meer afmaken.' Schuyts betoog hield zich voornamelijk bezig met het onderwijs. Een soortgelijk verhaal valt te vertellen over het brede terrein van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (WVC). Brinkman dus. De kaalslag die hij daar aanbrengt, evenals het kapwerk van Deetman en Van Dijk, vormen de aanleiding voor het thema van dit nummer.

Uiteraard moeten we ons beperken; aan de orde komen de sociaal-kulturele sektor, de opstelling van de AbvaKabo en de acties in het onderwijs.

WVC moet in deze kabinetsperiode de zo'n 380 miljoen gulden inleveren. Dat slaat dus op de rijkssubsidies, die ervoor moeten zorgen dat een reeks voorzieningen min of meer betaalbaar blijven. Van de bejaardenzorg tot een academies ziekenhuis, van het maatschappelijk werk tot de musea. Nu al zijn bijvoorbeeld een museumkaart of het bijwonen van een konsert onbereikbaar voor wie van een minimuminkomen moet leven. Dat kan er dus niet beter op worden. Voor deze bezuinigingsronde zijn er in de loop van de jaren van uiteenlopende kanten mensen te horen geweest die zich afvroegen wie er nu eigenlijk het meest profiteerden van met name de kunstsubsidies. Jan Splinter zal nu wel heel weinig in het Concertgebouw komen - of het moet bij de VARA-Matinee op de Vrije Zaterdag zijn. En ook daar zie je voornamelijk de (wat) beter verdienenden.

Van die 380 miljoen moet 125 miljoen 'opgebracht' worden door de sociaal-kulturele sektor. Let wel staat op de rijksbegroting. Wat de lagere overheden in de praktijk gaan doen, zal nog moeten worden afgewacht. Brinkman heeft het 'verdelen van de pijn' gedelegeerd aan de provincies en gemeenten. Die moeten maar zien waar en in welke mate zij de bezuinigingen doorgeven. 'Decentralisatie' heet dat met een mooi woord, maar in werkelijkheid is het opnieuw een fraai (?) staaltje van de verdeel-en-heerstaktiek waar de bende van Lubbers zo sterk in is. Immers, door de bezuinigingsoperatie door te verwijzen naar lokaal nivo voorkomt men dat er gebundeld en massaal tegen de afbraak van de welzijnsvoorzieningen opgetreden kan gaan worden. Het strijdtoneel wordt zo verplaatst van het Binnenhof naar de vergaderzalen van provinciale staten

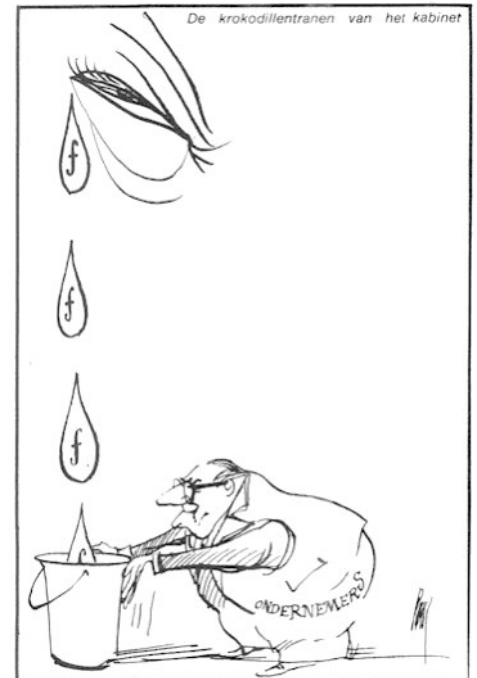
en gemeenteraden.

Daarbij dient men tevens te bedenken dat de botte bezuinigingsbijl de afgelopen jaren ook bij de provincies en gemeenten duchtig heeft huisgehouden. De nu door te voeren bezuinigingen komen nog eens bovenop de afbraak die min of meer in stilte al enkele jaren aan de gang is.

VERDEEL EN HEERS

Die geraffineerde taktiek van het uitspelen van de ene sektor, van de ene overheidsinstantie tegen de andere, komt ook tot uiting in de verdeelsleutel die bij de hele bezuinigingsoperatie van Brinkman c.s. wordt gehanteerd. Vooropgesteld moet worden dat in feite geen enkele bezuiniging aanvaardbaar is - of het moest op defensie zijn. Maar ook als we ons even in de rudingiaanse filosofie (kunnen) verplaatsen blijft het op het eerste gezicht een vreemde zaak dat uitgerekend het sociaal-kulturele werk zo zwaar moet bloeden. Ook wanneer men uitgaat van de - in onze ogen overigens valse - opvatting dat er nu eenmaal een fors tekort is op de rijksbegroting en dat er dus even fors bezuinigd moet worden dan blijft nog de vraag over: waarom juist hier?

Het antwoord op deze vraag is minder moeilijk dan het lijkt. De regering heeft nu een aantal jaren ervaring met het doorvoeren van bezuinigingen. Daarbij zijn keer op keer die delen van de samenleving, die op een gegeven moment aan de beurt waren, te hoop gelopen, die demonstraties op het Binnenhof of elders leverden wel meestal geen concrete resultaten op, net zo min als Kamervragen of -interpellaties, maar de maatschappelijke onrust bleef toch een probleem. Wat zou er gaan

gebeuren indien al die protesterende bevolkingsgroepen zich zouden verenigen op een gemeenschappelijk platform? Wat indien een gemeenschappelijk ondernomen actie zou uitlopen op een beweging als die tegen de kruisraketten? Natuurlijk, men zou ook zo'n veralgemeende actie tegen de bezuinigingen kunnen negeren. Maar het zou de vraag zijn of ook dat op den duur geslikt zou gaan worden.

Gesteld voor deze problematiek hebben Lubbers c.s. het zekere voor het onzekere genomen. Daarbij voelden zij zich gesterkt door het succes van de verdeel-en-heerstaktiek die zij al eerder op het terrein van het hoger onderwijs hadden toegepast. Daar was het immers ook gelukt de ene universiteit, de ene faculteit tegen de andere uit te spelen? Met als voorname resultaat dat het hele hoger onderwijs zware klappen te verduren kreeg?

Het is tegen deze achtergrond dat men de keuze van Brinkman moet beoordelen. Dat wat in het recent ontwikkelde jargon de 'kaas-schaafmethode' is gaan heten hield het risico in dat er een (voor de regering) onaanvaardbare bundeling van krachten tegen de afbraak tot stand zou kunnen komen; het lijkt onze vroege vaders

THEMA - OVERHEID EN AFBRAAK VAN DE TOEKOMST

daarom verstandiger de ene sektor na de andere op het hakblok te leggen. Dat is nu de sociaal-kulturele sektor. Als men in de andere sectoren denkt dat men daar *dus* de dans ontspringen zal, dan is dat een volstreekte illusie. Ook daar komt men heus wel aan de beurt - al is het misschien wat later.

ZORGZAME SAMENLEVING

Het CDA heeft zich, in ieder geval in woorden, in de aanloop naar de jongste kamerverkiezingen, sterk gemaakt voor een 'zorgzame samenleving'. In dat koor van heldentenoren en dramatische sopranen zong koorknaap Brinkman een belangrijke partij. Wie van die verzameling valse noten geen gehoorbeschadiging heeft opgelopen moet vreemd hebben opgekeken van de keus die uitgerekend Brinkman maakt heeft toen hij de sociaal-kulturele sektor onder het mes nam. Voor een ieder die niet helemaal vreemdelling is in dat Jeruzalem staat vast dat met name de sociaal-kulturele voorzieningen in buurten en wijken de plaats zijn waar die 'zorgzaamheid' concrete vorm vindt. Zonder die voorzieningen is er geen sprake van enige infrastructuur waarin die 'zorgzaamheid' tot zijn recht komt. Het alweer enigszins verstomde modieuze geleuter over de 'nieuwe vrijgestelde' in de 'zachte sektor' ten spijt, waar sommige kolumnisten hun brood mee verdien(d)en, is het een wonder wat in die sektor met vaak minieme financiële middelen tot stand wordt gebracht en in stand gehouden. Zonder de inzet van de talloze vrijwilligers en vaak onderbetaalde medewerksters zou er van het sociaal-kulturele werk toch al weinig terecht komen - en daarmee van de 'zorgzame samenleving' waar Lubbers, Brinkman & Co. de mond zo van vol hebben. En uitgerekend in die sektor vallen de klappen. In zijn begrotings-toelichting schrijft Brinkman: 'Er is in mijn perceptie (in gewoon Nederlands 'opvatting', RH) geen ministerie dat zich zo met de mens als totaal bezig houdt als het ministerie van WVC'. Misschien is dat ook wel zo. Alleen krijgen we, als we kennis nemen van de concrete uitwerking van dat soort menslievendheid een buitengewoon smerige smaak in de mond.

DE KONKRETE PRAKTIJK

Ageeth Scherphuis houdt zich in *Vrij Nederland* van 4 oktober jl. nogal uitvoerig bezig met de problemen met de kinderopvang bij de ministeries van Buitenlandse Zaken en Financiën. Nu is de houding van de betrokken bewindslieden in deze wel tekenend voor de 'zorgzaamheid' waar we het hierboven al over hadden, maar ook buiten het ambtelijke milieu is wat de mogelijkheden voor kinderopvang betreft de situatie ten hemel schreiend. Nu hebben onze regeerders die zoveel filosofie in hun beleid doen (*Erasmus* bijvoorbeeld) ook de mond vol van de 'zelfredzaamheid' die mensen dienen te bezitten. Die deugd schijnt zich zover te moeten uitstrekken dat vrouwen die buitenshuis (willen) werken zelf maar moeten zien hoe ze de opvang van hun kinderen regelen. De kans dat ze hun kroost in een kresj kunnen onderbrengen is namelijk erg klein. Er staan voor de bestaande kresjes meer kinderen op de wachtlijst dan er in zitten. Minister de Koning van Emancipatiezaken zegt dat hij niet bereid is om voor kinderopvang de barrikaden op te gaan. Dat dankt je de koekoek: in werkelijkheid wordt het kleine beetje wat er in dit land op dat punt tot' stand gebracht is weer bij stukjes en beetjes afgebroken. Een andere sektor (een van de vele trouwens) die bij de bezuinigingspsychose van Lubbers, Ruding en konsorten onder vuur is komen te liggen, is die van de hulpverlening aan vrouwen. Onofficiële bronnen (de officiële zwijgen als het graf) zeggen dat er plannen zijn om de subsidies op die hulpverlening drasties te verminderen. En dat terwijl, vooral door de maatschappelijke ontwikkelingen de behoefte aan dat soort hulp hand over hand toeneemt. Zozeer dat nog aan het begin van dit jaar een projectgroep van de ministeries van Sociale Zaken en WVC adviseerden de bestaande subsidie van drie miljoen te verhogen tot dertien miljoen. Over beleid gesproken! Dat ook hier slachtoffers gaan vallen van de rudingaanse bezuinigingsdrift lijkt weinig twijfel. De vraag is alleen hoeveel men daar zal moeten 'inleveren'. De hulpverleensters in

kwestie verkeren nu al maanden in onzekerheid over wat hun te wachten staat. Dat een en ander niet erg bevorderlijk is voor de kwaliteit van dit soort hulpverlening hoeft hier niet uitgelegd te worden.

Overigens is wat op dit terrein staat te gebeuren tekenend voor de stompzinigheid waarmee van hogerhand te werk gegaan wordt. De bijna ziekelijke fixatie op het begrotingstekort leidt ertoe dat relatief goedkope vormen van hulpverlening worden afgebroken waardoor de behoefte aan veel *duurdere* (zoals psychiatrische inrichtingen) schrikbarend stijgt.

STELEN VAN DE ARMEN

Het is niet toevallig dat deze regering juist de zwakken en kansarmen in de samenleving het weinige dat ze nog hebben wil ontroven. Zij zijn immers het minst in staat zich doeltreffend te verweren? Bovendien dragen zij niet of nauwelijks bij aan de produktiviteit die het bedrijfsleven aan zijn superwinsten helpt. In de ogen van de *no nonsense* fanaten zit er weinig of geen maatschappelijk nut in een buurthuis waar mensen een kaartje komen leggen of er alleen maar zitten om hun gasrekening te sparen, zoals Jet Bruinsma dat zo treffend in *de Volkskrant* van 25 september jl. zegt. Waarom zouden ook, in dit tijdsgewricht, vrouwen naar VOS-kursussen gaan? Daar worden ze alleen maar zelf- en daardoor misschien opstandiger door. Terwijl de begroting van Defensie en de subsidies aan het bedrijfsleven onaantastbaar blijven, worden de budgetten van de gemeenten drasties gekort, met name op het terrein van de sociaal-kulturele activiteiten. Doorschuiven van die kortingen naar andere beleidsterreinen is er voor die gemeenten vrijwel niet bij. Daar is immers de bijl al tot op het bot gegaan? De meeste gemeenten hebben al op het klub- en buurthuiswerk bezuinigd tot er eigenlijk niets meer te bezuinigen viel. Intussen is er alweer vijftientwintig procent van de rijksmiddelen voor het sociaal-kultureel werk *rücksichtslos* weggesneden. Met veel pijn en moeite is die klap min of meer opgevangen en men hoopte dat men even rust kreeg om adem te halen. Niks d'rvan! Brinkman, de loopjongen van Ruding, gaat *unverfroren* door met

THEMA - OVERHEID EN AFBRAAK VAN DE TOEKOMST

de sloop. Dat een wezenlijk deel van het maatschappelijk leven er mee naar de verdommenis gaat zal hem kennelijk een zorg wezen.

KAPITAALVERNIETIGING

Een van de meest opvallende verschijnselen bij iedere kapitalistische crisis is de kapitaalvernietiging. 'Dorretakken snoeien' heet dat in het jargon van de economie-goeroes. Dat verouderde machines de schroothoop opgaan en uitgediende produktievormen het loodje leggen is misschien verdedigbaar, al is de manier waarop dat onder het kapitalisme gebeurt kenmerkend voor de onmenselijkheid van dat systeem. Maar wat we thans in de sociaal-kulturele sektor zien gebeuren is de *vernietiging van menselijk kapitaal*.

Terecht stelt F.L. Poort (sekretaris van het Brabants Overleg van Instellingen voor Jeugd- en Jongerenwerk) in *de Volkskrant* van 23 september jl., dat 'het bezuinigingsvoornemen van minister Brinkman bewijst dat de rijksoverheid slechts één betekenis toekent aan het begrip 'kapitaal' en wel de economische'. Zoals de grote ondernemingen de hulpbronnen van onze aarde zonder skrupules verspillen en vernietigen in hun jacht op maximale winsten, zo verspilt en vernietigt de regering-Lubbers het menselijk kapitaal dat in jeugd en jongeren ligt opgetast: inzet, motivatie, belangen van al wie bij het sociaal-kulturele werk betrokken is. Of dat nu beroepskrachten of vrijwillig(st)ers zijn dan wel 'kliënten'.

De samenleving als geheel zal in een niet zo verre toekomst de gevolgen van deze afbraak wel te verwerken krijgen in de vorm van toenemende kriminaliteit, verschraving van de onderlinge menselijke kontakten, apathie en vandalisme. Er zal dan wel weer geroepen gaan worden om *law and order* en men zal 'maatregelen'

nemen, maar helpen zal dat allemaal bitter weinig - kijk maar naar de Verenigde Staten of naar het Engeland van Thatcher. Wat daar al voor het grootste deel gelukt is: het ontdoen van de samenleving van alle vormen van zorgzaamheid, is in dit land eveneens aan het gebeuren.

POLITIEK EN VAKBEWEGING

Dat het CDA krokodilletranen zou gaan janken bij wat de konsekventies zijn van het tussen CDA en VVD gesloten regeerakkoord viel te voorzien. Men doet er goed aan die tranen niet ernstig te nemen. Per slot komen de verkiezingen voor de provinciale staten alweer in zicht. Vaststellen dat klein links weinig heeft om een vuist mee te maken, is ook het intrappen van een open deur. Maar wat doet de Partij van de Arbeid? Afgezien van wat verbaal gemopper: niks. De PvdA, bij monde van Wim Kok, blijkt mee te gaan in de grote leugen dat er nu eenmaal bezuinigd *moet* worden. Bovendien schijnt men daar nog steeds te spekuleren op een uiteenvallen van de CDA/VVD-koalitie en wil men zich niet te ver van Lubbers c.s. verwijderen.

En de vakbeweging dan? Het CNV laten we maar buiten beschouwing. Dat *praat* wel veel over medemenselijkheid en zo, maar er daadwerkelijk voor knokken, ho maar! En helaas, de FNV vertoont op dit punt evenmin een florissant beeld. In redevoeringen, artikelen in het *FNV-Magazine* wel veel *woorden* over solidariteit maar van de *daden* zien we weinig of niets. Wil je geloven dat het helemaal geen leuke bezigheid is een artikel als dit te moeten schrijven?

REIN VAN DER HORST